

QUI MANAVA ALS AJUNTAMENTS PENEDESENCS DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XIX?

RESUM

Aproximació als primers ajuntaments liberals penedesencs que corresponen a l'anomenat Trienni Liberal (1820-1823). Una aproximació que té per objectiu veure qui manava en aquests ajuntaments, i quins canvis i continuïtats s'hi poden apreciar respecte dels períodes absolutistes anteriors (1814-1820) i posteriors (1823-1833). Una aproximació que també té com a objectiu esbrinar els grups socials que aconseguiren el poder polític en aquests anys de canvi i la seva representativitat social.

Cal tenir present que els ajuntaments de principis del segle XIX tenien unes característiques ben diferents als actuals, ja que tot i el seu reduït poder econòmic i polític, controlaven aspectes essencials de la vida social com l'educació, la sanitat, les infraestructures, les terres comunals, els propis i els arrendaments municipals, etc. Cosa que els donava una gran importància social, i una incidència directa en la vida quotidiana dels veïns.

Les dades que oferim en aquest article provenen de la recerca realitzada a diferents fons arxivístics municipals i de la Diputació de Barcelona. S'han consultat sobretot els llibres d'actes dels ajuntaments d'aquest període i la correspondència per tal de refer les llistes de batlles i regidors dels ajuntaments penedesencs del Trienni Liberal.

ABSTRACT

An approach to the first liberal town councils in the Penedès Area at the time of the so-called Liberal Triennium (1820-1823). The main goal of this approach is to see who ruled in those councils and which were the changes and continuities that can be perceived in comparison to previous (1814-1820) and later (1823-1833) absolutist periods. This approach also aims at finding out which were the social groups that reached political power in those years of change and how they represented society.

It must be born in mind that town councils at the beginning of the 19th century were featured very differently from current ones because, despite their limited political and economic power, they ruled over essential aspects of social life such as education, health, infrastructures, communal lands, municipal renting, etc. This provided them great social significance and a direct impact on citizens' daily life.

The data we offer in this article come from the research made in different municipal archive collections as well as in the Provincial Council of Barcelona. Special emphasis has been made to look up the minute books and correspondence of town councils during this period in order to redo the lists of mayors and councillors from councils in the Penedès Area during the Liberal Triennium.

ELECCIONS I PARTICIPACIÓ ALS AJUNTAMENTS

Els ajuntaments del Trienni Liberal (1820-1823) foren una peça clau del nou engranatge liberal i, alhora, un centre de debat i de polèmica entre els diferents sectors del liberalisme. Durant el Trienni Liberal tots els homes majors de vint-i-cinc anys podien votar en les eleccions parroquials. En aquestes votacions s'elegien els electors municipals encarregats d'elegir o renovar l'ajuntament. Per primer cop, després de la troncada aplicació de la Constitució de 1812 durant la Guerra del Francès, tots els homes, sense distinció de categoria social, podien votar. Un sufragi tant ampli era desconegut a l'Europa de l'època dominada pel sufragi censitari o per l'absolutisme.

Els regidors del corregiment de les zones liberals (Vilafranca, Vilanova i la Geltrú, Igualada, Sitges, el Vendrell, l'Arboç) pertanyien, majoritàriament, a les classes altes i mitjanes: comerciants, propietaris (hisendats), fabricants, advocats i notaris. A Sant Sadurní el primer ajuntament constitucional (1820) estava format per un hisendat, dos pagesos, dos comerciants i un confiter; i a Vilafranca l'any 1821 hi havia com a regidors quatre hisendats, tres propietaris, un comerciant i un advocat. La classe política liberal vilafranquina sorgí de les files dels hisendats i comerciants locals que havien rebut les idees de la Il·lustració a les aules del Convent de Sant Francesc on s'ensenyava filosofia, tal com ens deixà escrit Mas i Jorner:

Forman part d'una generació que la Política robà a les Lletres; el temps s'ho portaba. Aquella jovenalla sentia amb entusiasme'ls principis proclamats a les Corts de Cadis, i no's podien avenir a dur el jou; els aires de llibertat que a França's respiraba feyan més insupportable la xafogosa alenada del absolutisme espanyol, i els esperits independents i cultes mitj es penedien d'aber-se alsat contra Napoleó, considerant com un error la eròica campanya de la Independència. Això convertí en fervents bonapartistes a nostres joves, a qui-nes llibreries entraren la Enciclopèdia, Voltaire, Rousseau i tots els autors avensats de l'altra banda del Pirineu, pera fer-los més i més lliberals cada dia, com més i més els hi feya, també cada nova repressió absolutista.

Segons les nostres dades, els càrrecs municipals eren en un 25,5% d'hisendats i propietaris, un 20,5% de comerciants, un 17% d'artesans i menestrals, un 13% de pagesos, un 12% de professionals liberals, un 6% de fabricants (de paper i aiguardent) i un 5% de botiguers i un 1% de parcers. Respecte a l'època absolutista anterior trobem una disminució del pes dels pagesos i dels menestrals; el manteniment dels professionals liberals i els parcers; i l'augment dels hisendats, comerciants, botiguers i fabricants (vegeu el quadre 1).

QUADRE 1												
COMPOSICIÓ SOCIAL DELS AJUNTAMENTS PENEDESENCS, 1815-1828												
Grups Socials	A	J	U	N	T	A	M	E	N	T	S	
	1	2	3	4	5	6	7	8	T1	%	T2	%
Hisendats											38	24%
T	3	3	-	-	6	1	-	-	13	30%	21	25,5%
A	5	-	1	5	-	1	5	-	17	23%	25	22%
T/A	1	-	-	-	2	2	3	-	8	20%		
Comerciants											23	14,5%
T	2	-	-	-	-	-	2	1	5	12%	17	20,5%
A	2	-	-	1	-	-	3	0	6	8%	18	16%
T/A	3	-	-	2	-	1	4	2	12	30%		
Prof. Liberal											16	10%
T	-	-	3		-	-	1	1	5	12%	10	12%
A	3	-	-	1	-	1	-	1	6	8%	11	10%
T/A	1		-	1	-	-	2	1	5	12,5%		
Fabricants											5	3%
T	-	1	-	-	-	2	-	-	3	7%	5	6%
A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2%
T/A	-	2	-	-	-	-	-	-	2	5%		
Botiguers											5	3%
T	-	-	-	-	-	3	-	-	3	7%	4	5%
A	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1%	2	1,5%
T/A	-		-	-	-	1	-	-	1	2,5%		
Menestrals											38	24%
T	-	-	1	-	-	1	-	4	6	14%	14	17%
A	-	-	-	-	-	4	11	9	24	33%	32	28%
T/A	-	-	-	1	-	3	1	3	8	20%		
Pagesos											29	18,5%
T	-	-	-	-	-	-	3	4	7	16%	11	13%
A	-	-	-	1	-	6	2	9	18	24%	22	19%
T/A	-	-		-	-	1	1	2	4	10%		
Parcers											3	2%
T	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2%	1	1%
A	-	-	-	-	-	2	-	-	2	3%	2	1,5%
T/A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
TOTAL	20	6	6	11	8	30	39	37	157			
Notes:												
* 1: Sitges (1818-1825, 5.820 h.); 2: Torrelavit (1818-1828, 305h.); 3: Igualada (1819-1824, 7.295h.); 4: Vilanova i la Geltrú (1819-1824, 7.500h); 5: Vilafranca (1819-1824, 3.760h); 6: Sant Sadurní d'Anoia (1819-1826, 1.335h); 7: el Vendrell (1814-1828, 3.265h); 8: l'Arboç (1815-1825, 1.050h).												
* T: només Trienni; A: només períodes absolutistes (1814-1819 i 1824-1830); T/A ambdós períodes												
* T1: Total per cada període exclusiu (43 T, 74 A, 40 T/A); T2 Total per cada període.												
Font: Elaboració pròpia a partir de les font citades a la nota 4 i les dades de l'Annex.												

Si comparem aquestes dades amb les de la composició socioeconòmica del corregiment de Vilafranca, podem apreciar com, igual que a l'època absolutista, hi ha uns grups sobrerrepresentats en el poder polític local i uns altres de marginats. Per un costat, tenim els hisendats, com Miquel Ballester (batlle de Sitges l'any 1821); Josep Font (batlle de Terrassola l'any 1821); Sadurní Mir Porta (batlle de Sant Sadurní d'Anoia l'any 1820) o Francesc Batlle (batlle de Vilafranca l'any 1821); els comerciants com Afortunat Batlle (regidor de l'Arboç l'any 1822), Narcís Ramon (regidor del Vendrell l'any 1821), Josep Figueres (batlle de Sant Sadurní d'Anoia l'any 1823) i Joan Amell (regidor de Sitges l'any 1820); i els professionals liberals com l'advocat Jordi Miret (batlle de Vilafranca l'any 1820), el metge Felip Falp (regidor de Sitges els anys 1820 i 1821), el metge Melcior Miret (regidor del Vendrell els anys 1820 i 1821) i l'escrivà Fidel Torrents (regidor de l'Arboç l'any 1820). Aquest tres grups socials ocupen el 60% dels càrrecs municipals i només representen un 5% de la població activa. Per un altre costat, els menestrals com el ferrer Pau Borrell (batlle de l'Arboç l'any 1822), el boter Salvador Vivas (regidor del Vendrell els anys 1820 i 1821) i el confiter Bonaventura Solà (regidor de Sant Sadurní l'any 1820); i els fabricants com el paperer Josep Romeu (batlle de Terrassola l'any 1820) o el fabricant d'aiguardent Miquel Casanovas (batlle de Sant Sadurní l'any 1821), que obtenen una representació política del 20% força equilibrada amb el seu pes social (18% de la població activa). En canvi, els pagesos com Isidre Riba (regidor de Sant Sadurní l'any 1820), Jaume Palau (batlle del Vendrell l'any 1822), Joan Castellví (batlle de l'Arboç l'any 1820) i el parcer Isidre Montserrat (regidor de Sant Sadurní els anys 1822 i 1823), que representen les dues terceres parts de la societat, només ocupen una cinquena part dels càrrecs municipals, i encara dins la pagesia és el sector benestant i mitjà el que ocupa aquests càrrecs, quan només representaria un 10% de la població, quedant-ne marginada la petita pagesia i els jornalers.

A les zones allunyades de la influència liberal els ajuntaments foren ocupats per persones properes al reialisme, però, també, pertanyents a les classes mitjanes. Convé recordar que el pare del cap reialista Joan Romagosa era regidor de la Bisbal del Penedès l'any 1822, i que el també cap reialista Josep Campanera era batlle de Marmellà l'any 1822 quan s'aixecà i formà una partida reialista. A Piera l'Ajuntament estava ocupat pels reialistes gràcies a l'acció dels trinitaris que "mañosamente han sembrado la discordia y encendido de nuevo la devoradora tea de la guerra civil en aquella villa e inmediaciones", i el batlle de l'any 1822 era el destacat reialista Jaume Casanovas. Una circular del Cap Polític de Catalunya ens indica que força ajuntaments escaparen del control liberal: "En vano será que el Gobierno dicte providencias de utilidad y conveniencia pública, si los Alcaldes y Ayuntamientos constitucionales no cuidan de publicarlas y cumplirlas, con el zelo y rapidéz convenientes". Tot sembla indicar que els reialistes procuraren assegurar-se el control dels ajuntaments, mentre els liberals centraven el seu esforç a controlar les diputacions i, sobretot, les Corts i això explicaria que força ajuntaments del Penedès estiguessin sota la influència dels reialistes.

Si afinem una mica més l'anàlisi i establím la comparació tan sols en aquells municipis de què disposem d'informació més àmplia, com són Sant Sadurní d'Anoia i l'Arboç, les dades ens ofereixen la mateixa impressió. Així a Sant Sadurní, municipi bàsicament vitivinícola, hisendats, comerciants i professionals liberals, malgrat representar el 10% de la població, ocupen el 68,5% dels càrrecs; també estan sobrerrepresentats els artesans i menestrals que representen el 10% de la població i assoleixen el 25% de representació. En canvi, tornem a trobar amb molt poca representació els pagesos (26% de la població i 6% dels càrrecs) i els parcers i jornalers (49% de la

població i 6% dels càrrecs). Pel que fa a l'Arboç, municipi amb una important activitat comercial i menestral, a més de vitivinícola, els comerciants i els professionals liberals també ocupen una part important dels càrrecs municipals, un 28%, malgrat representar el 8% de la població. Per la seva part, els menestrals aconseguixen el 39% dels càrrecs tot i representar el 26% de la població activa. Però l'aspecte que ens sembla més interessant és el percentatge de càrrecs que ocupen els pagesos, un 33%, prop dels 43% que representen del conjunt de la població.

Podem fer una darrera aproximació als grups socials i el poder municipal durant el Trienni, a partir de l'anàlisi del cas de Sant Sadurní d'Anoia, ja que en aquest cas disposem de les dades de la contribució que pagaven els seus veïns. Si relacionem aquestes dades amb els càrrecs municipals ocupats durant el Trienni ens adonem que els petits contribuents (el 64,4% dels veïns que paguen entre 0 i 40 rals) tan sols ocupen el 9,5% dels càrrecs i els petits-mitjans contribuents (26,1% dels veïns que paguen entre 41 i 100 rals) ocupen el 33,5% dels càrrecs. És a dir, els grups socials menys rics, que representen el 90,5% dels veïns, només ocupen el 43% dels càrrecs. Per contra, els grups socials més rics que representen el 8,5% dels veïns i que paguen més de 100 rals, ocupen el 57,5% dels càrrecs.

CANVI I CONTINUÏTAT EN EL PODER POLÍTIC LOCAL

Tant a les zones liberals com a les reialistes, hi hagué una renovació important del personal polític municipal ja que les dues terceres parts no havien estat ni ho serien posteriorment regidors amb la monarquia absoluta (vegeu el quadre 2). En tenim nombrosos exemples: l'hisendat de Sitges Miquel Ballester (batlle l'any 1821), l'hisendat de Terrassola Josep Font (batlle l'any 1821), el fabricant d'aiguardent de Sant Sadurní Miquel Casanovas (batlle l'any 1821), l'advocat de Vilafranca Jordi Miret (batlle l'any 1820), l'hisendat del Vendrell Jaume Escofet (batlle l'any 1820) o el ferrer de l'Arboç Pau Borrell (batlle l'any 1821).

QUADRE 2							
CANVI I CONTINUÏTAT ALS AJUNTAMENTS PENEDESENCS							
Municipi	Habitants	1815-19 1824-30	1820-23	1815-19 1820-23	1820-23 1824-1830	1815-28	Total
La Llacuna	1.000	30	7	9	2	1	49
Sitges	5.820	17	13	6	1	1	38
Pobla Claramunt	1.235	5	2	1	-	-	8
Terrassola	305	4	5	4	4	-	17
Igualada	7.295	12	29	4	1	1	47
Sant Sadurní d'A.	1.335	17	12	2	6	-	37
Vilanova i la Geltrú	7.500	32	2	6	-	2	42
Vilafranca	3.760	18	21	2	1	1	43
El Vendrell	3.265	44	11	8	4	7	74
L'Arboç	1.050	20	14	8	1	-	43
Total		199	116	50	20	13	398
% s./càrrecs Trienni			59%	25%	10%	6%	19
Font: Elaboració pròpia a partir de la informació recollida a l'Annex							

Tot i això, més de la tercera part dels regidors i batlles del Trienni havien ocupat o ocuparien posteriorment càrrecs municipals. Tot i que som conscients que cal diferenciar entre persones que ocupen càrrecs a les administracions locals en èpoques absolutistes o liberals, dels liberals o absolutistes polítics, ja que polítics liberals ocuparen càrrecs durant el període 1814-1820 i d'absolutistes n'ocuparen durant el Trienni. Però, si tornem a les dades estadístiques, veurem que una quarta part dels regidors del Trienni havien estat regidors en el període 1814-1819, com l'advocat Vicenç Galup de Sitges (regidor degà l'any 1818-19 i batlle l'any 1820), l'hisendat de Terrassola Ramon Nadal (regidor l'any 1819 i l'any 1820), l'hisendat Cristòfol Millà de Vilafranca (regidor l'any 1819 i els anys 1821-1822) o el comerciant Pau Guimerà del Vendrell (regidor l'any 1819 i els anys 1820-1821). Una desena part ho serien després durant la dècada ominosa (1823-1830), com l'hisendat de Sitges Manuel Moner (regidor els anys 1821-1822 i l'any 1824), el fabricant de paper de Terrassola Pau Esbert (regidor els anys 1822-1823 i l'any 1828), l'hisendat de Sant Sadurni Josep Mir (regidor l'any 1823 i els anys 1824-1825), Jaume Lleó del Vendrell (batlle l'any 1823 i regidor l'any 1827) o el pagès Magí Sans de l'Arboç (regidor l'any 1820 i l'any 1825). Finalment, un 6% havien ocupat càrrecs municipals els anys 1814-1819, durant el Trienni i després, 1823-1830, com el pagès Magí Ferrer de la Llacuna (regidor els anys 1817, 1820 i 1825), el comerciant del Vendrell Pau Guimerà (regidor els anys 1819, 1820-1821 i 1824), el metge Melcior Miret del Vendrell (regidor els anys 1816, 1820-1821 i 1824) i el comerciant Joan Vidal del Vendrell (regidor els anys 1818, 1822, 1814 i 1826). Si ens cenyim a analitzar aquells casos de què disposem de més informació, i nosaltres pensem que és el més correcte, ens adonem que les coincidències són molt més importants. Un 53% dels regidors i batlles que ocupen càrrecs durant el Trienni no ho havien fet abans ni ho faran després. Un 23% ja n'havien ocupat abans i un 17% els ocuparan després. Finalment, un 7% els ocupà al llarg de tot el període (tant en èpoques absolutistes com liberals).

Podem concloure, encara que sigui provisionalment, que més de la meitat del personal polític municipal del Penedès es renovà durant el Trienni, mentre que més d'una tercera part procedia del període absolutista anterior o tingué continuïtat en el posterior. La continuïtat fou més accentuada entre 1814-1819 i 1820-1823, que no pas entre 1820-1823 i 1824-1830. És a dir, el Trienni significa una ruptura important, però no total, amb el poder polític municipal del període anterior i, en canvi, la Dècada Ominosa representa un trencament més brusc amb el Trienni. Tot i els canvis, però, hi ha determinades famílies acomodades que, a nivell local, aconsegueixen mantenir el seu poder polític.

LA TASCA DELS PRIMERS AJUNTAMENTS CONSTITUCIONALS

Malgrat els continus problemes econòmics, els ajuntaments liberals realitzaren, sobretot a les viles, importants millores en la sanitat pública, l'urbanisme i l'assistència als pobres mitjançant els hospitals. També destacà l'acció municipal en la millora en l'ensenyament de primeres lletres, "es decir, la que comprendiendo los primeros rudimentos de la civilización, es necesaria a la universalidad de los ciudadanos: esta debe ser pública y gratuita, porque a todos debe proporcionarse fácil y cómodamente lo que es necesario a todos". Sembla, però, que, malgrat els esforços, l'ensenyament primari es mantingué on ja funcionava costejat pels ajuntaments, és a dir, a 23 dels 116 pobles del Penedès, i no arrencà als llocs de nova creació, i allà on funcionà fou amb continuats dèficits pressupostaris locals.

ANNEX
EL PERSONAL POLÍTIC MUNICIPAL AL CORREGIMENT DE VILAFRANCA

Abreviatures utilitzades:
B: Batlle
R: Regidor
D: Regidor Degà
SP: Síndic Personer
Spr: Síndic Procurador
D: Diputat
*: Elector parroquial

TERRASSOLA

Cognom, nom	1818-1819	1820-1823	1824-1828
COMAS, Pau		S	B
COMAS, Jaume		B	B
ESBERT, Pau (paperer)		S, R	R
FONT, Josep (hisendat)		B, R	
GISBERT, Pau	R		
MARTÍ, S.	R		
NADAL, Ramon (hisendat)	R	R	
NOTÓ, Joan	R	R	
PETIT, Pau M.			R, R
RESPALL, Joan (hisendat)		B, R	
RIUS, Josep		R	
ROMEU, Josep (paperer)		B	
ROVIRA, Francesc			R
ROVIRA, Josep (paperer)		S, R	R
TORRAS, Marsal		S	
TORT, Josep	S	R, R	
VINYALS, Pau	B	R	

Font: Elaboració pròpia a partir de Pere CAMPS i Pere ROVIRA: *Notes històriques dels antics llocs de Terrassola, Lavit, el Pla i Sant Martí Savadesa*, Torrelavit, IEP, 1991.

LA LLACUNA

Cognom, nom	1815-1819	1820-1823	1824-1830
ALARI, Joan	R, SP		SP
BALCELLS, Salvador			R
BARCELÓ, Josep		R	
BARTROLÍ, Pere			R
BUSQUET, Andreu			D
BEUMALA, Onofre	R		
BUSQUET, Magí	R	R	
BUSQUET, Pere		R	
CAPDEVILA, Josep			B
CASANELLA, Magí	R	R	
CASANOVA, Felip			D
FARRÉ, Ramon	R	SP	
ESTALELLA, Josep	SP, R		SP
FARRÉ, Joan			R
FERRER, Magí	R	R	SP
FERRER, Josep		R, R	
FERRERA, Josep	R		
GOMA, Josep	R		
GUASCH, Joan	R	R	
LLADÓ, Josep		R	
LLADÓ, Manuel			R
MALLENDRIC, Joan	D		B
MALLENDRIC, Manuel			R
MASAGUER, Onofre	R	R	
MARTÍ, Gabriel	SP, SP	R	
MATEU, Antoni	B, B	B, B	
PALAU, Isidre			R
PARRA, Josep	R		
PASCUAL, Joan	D		SP
POCH, Miquel		R	
PONS, Miquel	R		
PUJADÓ, Josep		R	
RAVENTÓS, Gaietà	R		
SANSERRICH, Magí	SP		
SOLE, Francesc	R		
SOLE, Josep	R		
SOLER, Jaume		R	R
SOTERAS, Joan			R
TARDÀ, Joan	SP		
TARDÀ, Josep			D
TORRENS, Joan	R		
TORRENS, Josep	B, B, B		
TORRENS, Manuel		B	
TORRENS, Pere	R	R	
TORT, Jaume			R
TRAVÉ, Magí			R
VALLS, Josep	R		R
VIDAL, Francesc	SP		
VIDAL, Joan			R

Font: Elaboració pròpia a partir de Marcel·lí VALLS: *Cronologia històrica de la Llacuna*, Barcelona, Diputació, 1984.

SITGES

Cognom, nom	1818-1819	1820-1823	1824-1825
AMELL SARDÀ, Joan (comerciant)	R		
BALLESTER, Miquel (hisendat)		B	
BATLLE ROCA, Joan (hisendat)	R		R
BENAPRES ROIG, Gaietà		R	
BORI, Pelegrí	R		
CARBONELL, Tomàs (hisendat)	R		
CARBONELL, Bonaventura		R, R	
CARBONELL, Pere Joan			R
CASANOVAS, Joan	SP		
CLARA, Bonaventura			R
COLL MORENA, Joan		R	
DOMENEC RODES, Pere (hisendat)		R, R	
FABRÉ MASÓ, Miquel			R
FALP BACH, Felip (metge)	R	R	
FERRER SIDOS, Francesc (comerciant)		SP	
FERRER BATLLE, Antoni		B	
FERRET, Pelegrí	R		
FORMENT, Rafael (comerciant)	R		
GALUP FERRER, Vicenç (advocat)	RD, B		
GRAU VILANOVA, Joan		R	
MASÓ BORI, Josep	SP		
MATAS, Gaietà (comerciant)		R	
MILÀ ESCALA, Cristòfol		R	
MONER, Manuel (hisendat)	R	R, R	R
PORTAS, Cristòfol			R
PUIG CASAÑAS, Antoni (comerciant)	R	R	
PUIG PASQUAL, Josep B. (hisendat)		B	R
QUEROL PLANAS, Josep A.	R	R	
ROBERT JOVA, Josep (hisendat)	R	SP	
ROIG CASAÑAS, Francesc (comerciant)	R		
ROIG, Bartomeu (advocat)	RD, RD		
ROIG, Gaietà		SP	
ROMAGOSA RAVENTOS, Francesc		R, R	
SANS, Bonaventura (hisendat-comerc)	B	R, R, B	
SARIOL FABRÉ, Joan		R	
SOLER SAGARRA, Lluís (propietari)	SP		
VENDRELL ROBERT, Josep	R		
VIDAL ROBERT, Josep (comerciant)	R		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades localitzades a l'AHS.

LA POBLA DE CLARAMUNT

Batlles	anys		
CASANOVAS, Francesc	1819	1822	
FIGUERES, Joan	1816		1826
FIGUERES, Jaume		1820	
IGLÉSIES, Antoni	1815		
MARI CARRERRAS, Antoni	1817-18		1823-24
RIBA, Marià			1827-32
SOLA, Pere Pau			1825
VALLÈS, Genis		1821	

Font: Elaboració pròpia a partir de Josep RIBA i GABARRÓ: *La Poble de Claramunt. Evolució econòmico-social d'un municipi de la comarca d'Igualada*, Barcelona, Vives Casajoana, 1972.

IGUALADA

Noms	1819	1820-1823	1824
AGUILERA, Josep		R	
BADIA, Ramon		R, R	R
BARRAL, Tomàs		R	
BAUSILI, Antoni (boticari)		R	
CALSINA, Joan		R	
CARLES, Domènec	SP	R, R	
CASTELLS, Gabriel		R, R	
CASTELLS, Miquel		R, R	
CASTELLS, Ramon		R	
CASULLA, Ramon		R	
CORBES, Domènec	S		
DOMINGO, Jaume		R	
FÀBREGAS i LLIMONA, P.	B		
FÀBREGAS, Josep A. (blanquer)		R	
FERRAN, Gaietà		R	
FERRER, Francesc		R	
FERRER, Ramon			R
FERRER, Josep A.			R
FELIU, Geroni	R	R	
FONT, Josep		R, R	
FONTANET, Joaquim		R, R	
GALES, Gregori		S	
GALL, Josep		S	
GOMIS, Francesc		R, R	
JOVER AMIGÓ, Bonaventura		R, R, R	
JOVER, Francesc		B	
LLOBET, Josep	D		
MAIVELY, Magí	D		
MAS, Joan		R, R	
MESSAGUER, Bonaventura		R	
MIRAPEIX, Bartolomé	R		R
MORERA SAGALA, Josep		B	
MORROS, Pere A.		R, R	
OTZET, Ignacio		B	
PADRÓ, Antonio de (hisendat)			RD
PALLÀS, Magí	B	R	R
PELAEZ, Agustí	R		
PIERA, Ramon (advocat)		R, R	
RATERA, Antoni	R		
RECASENS, A.	R	B	
REVERT, Bartolomé (advocat)		B, R	
RIBA, Lluís		R	
SENDRA, Josep		S, R	
SOLER, Agustí	SP		SP
TORELLÓ, Isidre		R	
TORRESCASAANA, Josep		R	
VILAR, Jaume (advocat)			B

Font: Elaboració pròpia a partir de l'AHMI.

SANT SADURNÍ			
Nom	1819	1820-1823	1824-1826
BOU, Francesc (pagès)			R
CARBÓ FORMOSA, Joan (ferrer)			S, S
CARBÓ, Pere (marxant)	B	R, R	B
CASANOVAS, Miquel (fab. aiguarent)		B*	
CASAS, Joan (parcer)			R
CATASUS, Sadurní (pagès)	R		R
CENDRA, Raimon (parcer)		**	
CODORNIU, Jaume		R	
CORBINES, Sadurní (botiguer)		**	
DOMENECH, Joan (pagès)			R
DOMENECH DOMENECH, Ramon (hisendat)		R, R	
DOMENECH, Salvador (botiguer)		R, R	
ESBERT, Pere		**SP	
ESCAIOLA, Antoni (metge)		**	
ESTEVE CARBÓ, Jacint (comerc/f.aig)		**	
ESTEVE MARTINEZ, Jacint (pagès)		*	
FERRER BADELL, Joan (pagès)		*	
FERRER COMELLAS, Joan (flequer)		R	R
FERRER FERRER, Josep (pagès)			R
FIGUERES, Josep (botiguer)		**B	
FONTANILLES, Lluís (rector)		*	
FORMOSA, Josep (comerc)		**	
FORMOSA, Miquel (comerc/fab.aig)		**	
LLOPART, Jaume (pagès)			R
MANOVENTS, Antoni			D
MAS, Joan (pagès)		*	
MAS, Francesc (pagès)		*	
MESTRE, Josep (pagès)		*	
MIR MIRET, Josep (hisendat)			PS, R, B
MIR PORTA, Sadurní (hisendat)		B*	
MIR PORTA, Pere (hisendat/fab. aiguarent)		*	
MIR PORTA, Pere (hisendat)		*	
MONTERRAT, Isidre (parcer)		*R, R	
MUNTANER, Josep			R
NICOLAU, Josep		R	
OLIVER, Agustí (botiguer)		B	
OLIVERA, Joan (botiguer)		R, R	
PEIX, Josep (farmacèutic)	R		
PETIT, Antoni (sastre)		*	
PUIG JANER, Joan (parcer)		*	
PUIG MARTÍ, Valentí (ferrer)	R	**	
RAVENTOS, Jaume (comerc/hisendat)		R	B
RIVA, Isidre (p. pagès)		R	R, R
ROMEU, Esteve (pagès/fab. aiguarent)		R	
ROSELL, Jaume (parcer)			R
ROSELL, Joan (flequer)			R
SALVAT, Manuel (fab. carros)	R		R
SANTACANA, Josep			SP
SINGLA, Joan (fuster)	R		S
SOLA, Bonaventura (confiter)		SP	B
TORRAS, Miquel (pagès)	R	R	R
TORT, Josep (fuster)		**	
TUBELLA, Sadurní (ferrer)		*	
VALLVERDÚ, Francesc			R
VIA, Josep			D
VIDAL, Pere (ferrer)			R

Font: Elaboració pròpia a partir de l'AHMSSA.

VILANOVA I LA GELTRÚ			
Nom	1815-1819	1820-1823	1824
ALMIRALL, Jaume (hisendat)			RD
ARRUPAT, Marià			R
BALLESTER MATONS, Josep	SP, SP	S, S	
BATLLE, Francesc	B, B		
CALVA, Josep (hisendat)	S		
CREUS, Joan	S, S, S		
FERRET, Antoni	R		
FONT, Francesc (comerciant)	S, R	R	R, R
FONTANALS SOLER, Josep			D
FUSTER, Pau			R
GARRICH, Marià			R
GASSÓ, Miquel	R, R, R		
GIRONA, Andreu	R		
GUASCH, Joan	D, D		
JUANDÓ, Salvador	R, R, R		
MARSAL, F.C.	R, R		
MILA SOLA, Joan	R, R, R		R
MILLÀ, Josep	R, R		
MIRÓ, Agustí		D, D	
MIRÓ, Tomàs (metge)			RD
PLANAS, Joan	SP	S, S	
POLLÉS, Joan	D, D		
PUIG PARÈS, Jaume	R, R		
ROIG JACAS, Bonaventura (comerciant)	R	R	R
ROSSICH, Joan			B
RUBINAT, Benet			R
RUBINAT, Marià	D, D		
SALA, Celdoni (Pasamnyà)	S, S, R		
SALA, Pau (comerc)	RD		
SAMÀ, Antoni	R, R, R		
SERRA, Joan		R, R	
SERRA, Salvador	R, R		D
SOLER, Andreu			R
SOLER MATEU, Josep	RDD		D
SOLER NIVA, Joan			S
SOLER RIGUAL, Josep	R, R	R	
TORRENTS GARRICH, Magí (hisendat)	B, B, B		B
VIDAL, Antoni (hortalà)	R, D		
VIDAL MASCARÓ, Joan M. (hisendat)	R		
VIDAL, Pelegri	R, R, R		
VILASECA, Joan B. (hisendat)	B		
VIVÓ, Benavent	D		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades localitzades a l'AHMVG.

VILAFRANCA

Noms	1819	1820-1823	1824
ALCOVER, Joan (hisendat)		RD, RD	
ALMIRALL, Carles		*	
ALMIRALL, Marià	R		
BALAGUER, Manuel		*R, R	
BALTÀ, Antoni			R
BALTÀ, Joan		*	
BALTÀ, Josep		*R	
BATLLE, Francesc (hisendat)	D	B	D
BATLLE, Pere	R		
BLANC JOVER, Josep		*R	
BONET, Josep			D
BUXÓ, Antoni			R
CABALLOL, Jaume	D	*R, R	
CARBÓ, Benet			R
CLARAMUNT, Fèlix		*R, R	
CLIVILLER, Josep		*	R
ESTALELLA, Ramon (propietari)		R	
GARCIA, Francesc (funcionari)	RD		
GRAU, Josep		*	
JANER, Antoni		*	R
JULIACHS, Fèlix		*	
LLEONART, Josep		*R	
LLORENS ROCA, Joan A.	R		S
LLORENS, Marià	R		R
MARRUGAT, Pau	SP		SP
MARSAL, Jaume			R
MARTORELL, Josep			R
MAS PAGÈS, Josep		*B	
MAYNER, Isidre		*	
MILÀ, Cristòfol (hisendat)	R	*R, R	
MIRET, Jordi		B	
MIRÓ, Pau		*	
MORGADES, Francesc		B	
MORGADES, Joan	R		R
MORGADES, Magí		*R	
MULLOL, Santiago	R		
NANDI, Pau (hisendat)		*R, R	
OLIVERAS, Francesc	S		
RAFECAS, Joan		*R	
RIUS SOLÉ, Antoni		*R	D
RODO, Francesc		*	
ROVIROSA, Josep		*R	
SABAT, Joan		R	
SALVANY, Pau			R
SABATER, Jaume (propietari)		*R, R	
SERRADELL, Jaume		*R	RD
SOLER, Rafael		*R	
VAL·LÈS, Francesc	SP		D
VIDAL, Gaietà		R	
VIDAL, Fèlix (propietari)		*R	

Font: Elaboració pròpia a partir d'Actes... Vilafranca.

L'ARBOÇ

Nom	Contribució	1815-1819	1820-1823	1824-1825
ALBORNA, Jaume (regidor)	M-A		S	
AMIGUET, Antoni (pagès)	M		**S	
BATET, Agustí (pagès)	M		***R, R	
BATLLE, Antoni (paleta)	P			SP
BATLLE, Afortunat (comerc)	M	R	***R	
BENTOSA, Josep (fuster)	R			
BERTRAN, Josep (fuster)	P-M	R	*	
BORRELL, Pau (ferrer)	M-A	R	*B	
CARBO, Salvador (pagès)	P		S	
CASANOVAS, Josep (regidor)	P	R		S
CASTELLVI, Joan (pagès)	A		*B	
COLOMER, Jaume (regidor)	M	R	****	
COLOMER, Josep (pagès)		D		
DOMINGO, Joan (flequer)	P-M		R, R	
DOMINGO, Josep (pagès)	P		R	
DOMINGO, Julià (adm. Correus)	P		*	
FERRER, Raimon (pagès)	P	R		
FIGUERAS, Pelegrí (pagès)	P-M	R		
FONT, Joan (pagès)				R
HUGUET, Joan (pagès)	M-A	SP	**R	
JANER, Josep (pagès)	P-M	R	D	
JANER, Julià (carreter)	P	R	R	
JANER, Joan (comerc)	M		R	
JANSA, Raimon (?)				R
LLORENÇ, Salvador (rector)	A		R	
MANYER, Joan (pagès)		S		
MARRUGAT, Josep (espadenyer)	P		*	R
MAS, Josep (confiter)	P-M	B	B	
MAS, Pere (comerciant)		S, S	**S, R	
MASALLERAS, Pau (estanquer)	P			B
MIGUEL, Pau (pagès)	M	R		
MITJANS, Josep (sabater)	P		*	
MULET, Baudili (teixidor)	P		R	
MULET, Joan (regidor)		R		
PAGES, Narcís (cirurgia)	P	D		
POCH, Pau (?)				R
ROGUER, Josep (boticari)	M		*R	
ROMAGOSA, Josep (batlle)	P	B	**	
SANS, Antoni (teixidor)	P	R	****	
SANS, Magí (pagès)			R	R
SURIOL, Joan (pagès)	M	R		
TORRENTS, Fidel (escrivà)	M	B, B	S	
VIDAL, Raimon (boter)	M			D
VIDAL, Josep (sastre)	P		***R	
VILALTA, Salvador (ferrer)		R		
VILALTA, Manuel (ferrer)	M		**B	

P: contribució petita; M: contribució mitjana; A: contribució alta

Font: Elaboració pròpia, ACA-L'Arboç, vol.12 i 22.

EL VENDRELL

Noms	1814-19	1820-1823	1824-28
ALEGRET, Josep	S	R	R, S
ALEGRET, Isidre		*R	
ALOMÀ, Isidre		*	
BASSA, Antoni B. (hisendat)	D, D	**	R
BASSA, Lluís	R		R
BATALER, Josep		*R	
BONELL, Pere		*R	
BONELL, Ramon (boter)	R		
CALBÓ Joan			R
CARBONELL, Fèlix (pagès)		S	
ESCOFET, Antoni (pagès)		**S	
ESCOFET, Jaume (hisendat)		*B	R
ESCOFET, Rafael (escriptent)		R, R	
EURAS, Salvador		*	
FARRÉ, Pau			R
FARRÉ, Pere	R		R
FERRET, Josep			D
FONTANA, Francesc (pagès)	R		R
FORNS, Isidre (hisendat)	D	***R	
FORNS, Josep	D		
FORNS, Pau			S
FORTUNY, Francesc (metge)	S	*R	
FUSTÉ, Joan (comerciant)	R	**R	
GALOFRE, Francesc	R		
GALOFRE, Josep (comerciant)		*	R, R
GASULL, Bernat			R
GAY, Ferran			D
GIRÓ, Pau (flequer)	R	*	
GUELL NIN, Francesc	R		
GUELL, Pau			R
GUIMERA, Isidre (botiguer)	R	*	
GUIMERA, Magí		*R	
GUIMERA, Pau (comerciant)		*R, R, R	R
JANÉ, Pau			D
JULIVERT, Joan	R	*	
JUNYENT, Fèlix (boter)	R		
LLAGOSTERA, Josep (comerciant)	R		
LLEÓ, Jaume		*B	S
LLEÓ, Joan	S		
MAGRINÀ, Gregori	D		
MAGRINÀ, Jaume (sastre)	S, S, S		R

Noms	1814-19	1820-1823	1824-28
MAGRINÀ, Rafael	R	R	
MARQUÈS, Antoni (fuster)	R		R
MARTIN, Pere (hisendat)		*	
MATA, Pau			R
MINGUELLA, Antoni (hisendat)			S
MIRET, Melcior (metge)	R	*RR	R
MIRÓ, Antoni (ferrer)	R		
MORENAS, Fèlix (pagès)	B		
NIN, Joan (boter)	R		
NIN, Josep (boter)	R, R	*	
OLIVA, Pere P.			R
PALAU, Jaume (pagès)	S, S	B	R
PUJOL, Joan (sastre)	D		
PUJOL, Llorenç	R		
QUERALTÓ, Martí			S
QUEROL, Pau	R		
RABASÓ, Josep			R
RAMON, Narcís (comerç)	R	***R	R
RAMON, Salvador		R	
RAMOS, Salvador (comerciant)	R		
RIUS, Vicenç (confiter)	D	*	
SOCIAS, Antoni (comerç)		R, R	
ROMEU, Francesc (pagès)	R	*D	S
ROMEU, Joan	S, S, S	R	
ROMEU, Jaume (fuster)	S		
RUBIÓ, Antoni			S
RUBIÓ, Joan B. (hisendat)		*	
RUBIÓ, Lluís (hisendat)	R		
SERRA, Joan (propietari)			B
SOCIAS, Jaume (comerciant)		**R	
SOCIAS, Josep			R
VIDAL, Antoni (hisendat)	B, B		
VIDAL, Joan (comerciant)	R	B, R	B, R
VIDAL, Josep	S		R, B, B
VIRGILI, Pere J. (hisendat)	R,R	B	
VIRGILI, Ramon		R	R
VIVAS, Pau (boter)		*	
VIVAS, Salvador (boter)	R	*R, R	R, S

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades localitzades al *Manual d'Acòrds. 1782-1840* (AHV).

NOTES

- (1) Per a aquest tema és imprescindible la consulta de Concepción de CASTRO: *La Revolución Liberal y los municipios españoles*, Madrid, 1979, especialment les pàgs. 57-120. Les eleccions es celebraren seguint les normes dictades pel ban de Josep de Castellar, el 18 de març de 1820, que explicava els articles del 312 al 320 de la Constitució (un exemplar a la caixa 455 de l'Arxiu Històric Municipal de Sant Sadurní d'Anoia, AHMSSA). Les primeres eleccions municipals del nou règim es celebraren la tercera i quarta setmana del mes març, mitjançant un sistema electoral universal i indirecte de dos graus (Arxiu Històric Municipal de Vilanova i la Geltrú, AHMVG, lligall 469; "Actas ... Sant Sadurní", sessió de 26 de març de 1820; Arxiu Històric del Vendrell, AHV, "Manual d'Acords. 1782-1840", fol. 192-194). Vegeu, també, els posteriors bans del Cap Polític de Catalunya amb data de 6 de setembre de 1820 sobre el paper que els ajuntaments havien de jugar en el nou règim, com a màxima autoritat política municipal, i de 4 de novembre de 1820, recordant les importants tasques dels ajuntaments liberals (un exemplar de cada a l'AHMSSA, caixa 455, i a l'Arxiu Històric Municipal de la Bisbal del Penedès, AHMBP, lligall 81). Una nova circular de 16 de febrer de 1821 (AHMSSA, caixa 456), refermava les idees anteriors. El 23 de març de 1821 es publicà el decret de les Corts sobre l'organització dels ajuntaments (un exemplar a la caixa 456 de l'AHMSSA). Hi ha abundant informació sobre els conflictes creats arran de les eleccions municipals a Catalunya al lligall 14, expedient 18, de l'Arxiu de la Diputació de Barcelona, ADB.
- (2) Per a aquesta qüestió vegeu l'Annex. Vegeu les dades de Vilafranca a "Actes de les sessions de l'Ajuntament de Vilafranca, del 23 de març de 1820 al 21 de juliol de 1823" a l'ADB, lligall 85 ("Actes... Vilafranca", a partir d'ara); les de Sant Sadurní a les actes servades a l'ADB, lligall 84, i a l'AHMSSA; les de Vilanova a l'AHMVG, lligall 469; les d'Igualada a l'Arxiu Històric Municipal d'Igualada, lligall 28, exp.16 i l'ADB, lligall 84; les del Vendrell i Sitges als Manuals d'Acords de l'AHV i l'Arxiu Històric de Sitges -AHS.
- (3) Claudi MAS i JORNET: "Notes sobre el moviment intel·lectual i artístic de Vilafranca del Panadés durant el segle XIX", dins *Vilafranca del Panadés*, Vilafranca, 1902, pàg. 235-349 (pàg. 264 per a la cita).
- (4) La mostra que està inclosa a l'Annex, i resumida en el quadre 1) recull els noms i cognoms de 406 batlles i regidors de municipis del corregiment de Vilafranca (Sitges, Vilanova, la Llacuna, Igualada, Pobla de Claramunt, Torrelavit, l'Arboç, Vilafranca, Sant Sadurní i el Vendrell), entre 1814 i 1830. D'aquests, 176 van ocupar càrrecs durant el Trienni, i disposem de dades socioeconòmiques de 86. Dels 406 batlles i regidors del període 1814-1830, tenim aquestes dades de 157, dels quals un 24% eren pagesos propietaris, un 23,5% eren artesans i menestrals, un 19,5% eren hisendats, un 19% eren comerciants, un 8% professionals liberals, un 3% parcers i un 2% fabricants (de paper i aiguardent).
- (5) Per a l'estratificació social penedesenca a començaments del segle XIX vegeu Ramon ARNABAT: *Vins, aiguardents, draps i papers. Economia i societat al corregiment de Vilafranca al tombant dels segles XVIII i XIX*, Vilafranca del Penedès, 1996, pàg. 130-148 i 181-190.
- (6) Sobre aquest poble durant el Trienni vegeu Joan SOLÉ CARALT: *La Bisbal Històrica*, Tarragona, 1944, pàg. 322-333.
- (7) Vegeu el seu expedient personal a l'AGM-S, D1°S1°, lligall C-682.
- (8) AHMI, lligall 35, expedient 6.
- (9) Amb data de 26 de setembre de 1821 (un exemplar a l'AHMBP, lligall 82).
- (10) Per a les dades socioeconòmiques d'aquest municipi vegeu Montserrat COSTA: *Sant Sadurní d'Anoia. Un perfil socioeconòmic (1771-1816)*, Sant Sadurní d'Anoia, 1989.
- (11) Les dades que oferim a continuació es basen en l'estudi sobre els 198 regidors i batlles penedesencs del Trienni als quals hem pogut resseguir la trajectòria al poder municipal entre 1814 i 1830 i relacionats a l'Annex. Som conscients que el pes de les viles en la nostra mostra accentua el percentatge de renovació que, pensem, seria inferior si tinguéssim en compte els municipis més petits dels quals no disposem de dades.
- (12) El mateix confirmen els estudis de Jaume RUART: "El Vendrell durant el trienni liberal" dins *Miscel·lània Penedesenca*, vol. IV (1981), pàg.195-202; Jordi MARTÍNEZ DE FRESNO: *Revolució i contrarevolució a l'Anoia (1820-1823)*, Barcelona, 1995; i Pere SERRAMALERA: *La vida sitgetana durant el Trienni Liberal. Cronologia*, Sitges, 1985, que afirma: "Veiem, per tant, poca diferència entre un ajuntament [liberal] i l'altre [absolutista]. Tots eren tallats sota el mateix patró: la burgesia sitgetana, hisendats i comerciants. El fet és que a la nostra vila tot girava a l'entorn d'unes vint famílies" (pàg. 13).
- (13) Sobre 90 personatges de Sant Sadurní d'Anoia, Terrassola, la Llacuna, l'Arboç i el Vendrell.
- (14) Com ho proven els casos de Vilafranca ("Actes... Vilafranca", sessió de 4 i 19 d'agost de 1820); Vilanova (AHMVG, "Registro de pregoneres..." i lligalls 469 i 569); Igualada (AHMI, lligalls 31-36 i 39); Sitges (ban de 13 de juliol de 1822

- a l'AHS, caixa I.1.2 -1822-, carpeta "Bans de l'Alcaldia"); o del Vendrell ("Manual d'Acords. 1782-1840", fol. 206, sessió de 13 de març de 1821 i 2 de gener de 1823).
- (15) En el cas del Vendrell ("Manual d'Acords. 1782-1840", sessió de 6 de febrer de 1822); de Vilafranca (Josep MASACHS i Jordi VALLÈS: *Introducció històrica als hospitals de Vilafranca*, Vilafranca, 1980, pàg. 51-52); i Sant Sadurní ("Actes... Sant Sadurní", sessió de 14 d'agost de 1820 i 15 de juny de 1822), on es creà una Junta Municipal de Beneficència (seguint el que marcava la llei de 6 de febrer de 1822) que tenia com a objectiu principal l'administració de l'Hospital de caritat de la vila. Tant en les qüestions sanitàries com educatives i de beneficència, els ajuntaments comptaren sempre amb el suport de la Diputació de Catalunya.
- (16) La cita al *Periódico del Ministerio de la Gobernación de la Península*, núm. 4 de 28 de febrer de 1823, pàg. 125. Això estava regulat pel Reglament General d'Instrucció Pública (29 de juny de 1821) en el qual s'instava la construcció d'escoles primàries a tots els pobles. El president de la Comissió de les Corts que redactà el projecte fou el vilafranquí Fèlix Janer (ADB, lligall 14, expedient 5).
- (17) La informació l'hem extret de l'ADB, lligall 13, d'un informe de l'any 1813. Vegeu, també, AHV "Copiador de Correspondència. 1821", núm. 250 (22 d'agost de 1821).